

פותח בברוך כעת וכמ"ש הכ"מ אבל הרשב"א בתשובה סי' שיי"ז לא כתב כן ועיין במ"א סי' ס' ס"ק ב' וכיון שכן שפיר צריך לברך לפני ולאחריי' משא"כ בשאר ספק מצות ודאי אין לברך מספק והארכנו בזה הרבה ואכ"מ עכ"פ הדרא קושיא לדוכתי', אמנם מה שנראה לנו בזה דע"כ לא אמרי' דברכ' הסמוכה לחברתה נחשב כשתי ברכות לענין דיכול לענות עליהם אמן רק היכא שנתקנו על ענין אחד כמו ברכות ישתבח ויהללך דנתקנו על ענין שנתקן הברכה ראשונה אבל ברכות גאל ישראל דנתקנה על יציאת מצרים ואפילו אמר פרשה אחרת של יציאת מצרים ג"כ יצא כמבואר בברכות דף י"ג ועיין במ"א לקמן סי' ס"ז וא"כ ניהו דאם אמר אותה אחר הק"ש הוא סמוכה לברכו' הראשונה אבל כל שנתקנה על ענין בפ"ע אין נכנס בגדר ברכות מיוחדות על ענין אחד שיענה עליהם אמן ולכך אין עונה אמן בשחרית אבל בערבית כיון דהשכיבנו הוא כגאולה אריכתא כמו דאמרי' בש"ס ברכות דף ד' א"כ הם ענין א' ושפיר עונה על אותן שתי ברכות אחרונות, ומעתה שפיר כתב הטור דהרא"ש נהג כהרמב"ם ואפ"ה כתב דאחר ישתבח יכול לענות אמן משום דבזה אף הרמב"ם מודה דיש כאן שני ברכות מיוחדות על ענין פסוקי דזמרה כיון דהיא סמוכה לברוך שאמר ולכך עונה אמן אחר עצמו, ובזה נצלים אנחנו מהדחק שדחק המהרלב"ח וכתב שהרא"ש סובר כהרמב"ם רק שהוסיף עליו דברכה הסמוכה הוה כשתי ברכות דלפמ"ש גם הרמב"ם יכול לסבור כן ודו"ק:

סעיף ז' ג' ולויברך דוד וכו', המ"א ס"ק ט' תמה על מה שנהגו ביום המילה שאומר המוהל וכו' ומחלק הפסוקים הא דאמרינן פ"ק דברכות דף י"ב ע"ב כל פרשה דלא פסקי' משה אנן לא פסקינן, ושאלה גדולה שאל, ומה שתירץ מהא דאמרינן בסוטה דמשה אמר אשירה לד' והם אומרים אשירה לד' א"כ בתחלה חלקו פסקי פסקי ע"ש, אבל עדיין לא הועיל במה שמחלקין וכו' ואף אם נימא דבכתובים אין להקפיד כמ"ש הכלבו אכתי יקשה מויושע, ובאמת המ"א לקמן סי' תכ"ב ס"ק ח' לא הקשה רק מאז ישיר

ואולי בימיו לא הי' מחלק רק אז ישיר אבל למנהגינו הוא לחלק מוכרות עד לבסוף השירה יקשה, והנראה לנו בזה דהנה מצאנו דבר נפלא בשו"ת יכין ובוועז חלק ב' להרב מהרשב"ש סי' ב' שכתב שיש מי שאומר שיש לש"ץ לחזור ולומר הפסוק אני ד' אלקיכם הראשון מטעם דכל פסוקי דלא פסקי' משה וכו' ואח"ז הרשב"ץ וא"א ז"ל כשהיו עוברין לפני התיבה שלא להפסיק בפסוק היו מתחילין מלהיות לכם לאלקים וכתב שם בהג"ה בשם הרצב"ש שתמה שלפי"ז מאני ד' אלקיכם הי' לו להתחיל שהוא התחלת הפסוק ולא מלהיות לכם לאלקים שהוא אמצע הפסוק וכתב שעמדה בפניו הקושיא כהר גבוה עד שבנו ישמרהו אלקים תירץ בדרך אמת ואמר שבמלת מצרים יש זקוף קטן ופיסוק טעמים הוא הלכה למשה מסיני ולכך יכול להתחיל מלהיות לכם לאלקים ע"ש, ולפ"ז גם כאן כיון דעכ"פ הם מסיימים ומתחילין מאתנחתא או בזקף קטן במקום דאיכא פיסוק טעמים א"כ לא איכפת לן בזה כלל ולית בזה משום פסוקי דלא פסקי' משה וז"ב, אברא דלפ"ז יקשה הא דאמרינן בש"ס מגילה דף כ"ב ורב דאמר דולג מ"ט לא אמר פוסק קסבר כל פסוקי דלא פסקי' משה אנן לא פסקינן ואמאי אינו פוסק היכא דאיכא פסוק טעמים, ובשלמא מהא דאמר ר"ח שם צער גדול היה לי אצל ר"ח הגדול ולא התיר לי לפסוק אלא לתנוקת של בית רבן לא קשה דאפשר דצערו היה היכא דליכא פיסוק טעמים באמצע הפסוק והא גופיה צערו הוא לר"ח אבל על רב קשה, אך באמת הדבר נכון דבאמת לענין הפסקה לא איכפת לן כל שפוסק במקום דאיכא פיסוק טעמים וכמ"ש ורק התם דבעינן שיחשב הפסק זה לפסוק בפ"ע לענין שיהיו עולה לג' פסוקים וזה ודאי דאין כאן סיום הפסוק כיון דבאמת הוא באמצע פסוק ולכך אי אפשר אם לא שידלוג דבלא"ה אינו קורא רק שני פסוקים ואין משיירין בפרשה פחות מג' פסוקים וז"ב, ויש להאריך בזה בסוגיא שם ואכ"מ ובזה מיושב היטב קושיות התוס' בסוכה דף ל"ח ע"ב ד"ה הוא דהאיך אמרינן הוא אומר אנא ד' הושיעה נא והם אומרים אנא ד' הושיעה נא וכו' הא אמרינן

במגילה דף כ"ב אין מפסיקין בפסוק אלא לתנוקת
ע"ש כן הרוקח בסי' שי"ט הובא במ"א סי' תכ"ב
שם נדחק על שחולק פסוק יהללו את שם ד'
כשמכניסין ס"ת ולפמ"ש א"ש דכיון שמסיימין
במקום דאיכא פיסוק טעמים א"כ הוה פסוקי'
דפסקי' משה דפסוק טעמים הלמ"מ הוא ושאיני
הך דמגילה כמ"ש:

ובזה מיושב נמי הא דאמרינן בש"ס ברכות דף
י"ד ע"ב אמרו במערבא ערבית דבר אל בני
ישראל ואמרת אליהם אני ד' אלקיכם אמת ותמה
הרשב"א בחידושו האריך היו אומרים כן הא כל
פסוקי דלא פסקי' משה לא פסקינן, ולפי מ"ש
הרשב"ש א"ש דאני ד' מתחיל ממקום דאיכא
פיסוק טעמים ולכך שרי, ומזה הבאנו ראיה
ברורה להא דפלפל בשו"ת הרא"ם סי' א' בהא
דש"ץ חוזר ואומר ד' אלקיכם אמת אי מתחילין
מאני ד' או מד' אלקיכם ודעתו דלא לומר אני ד'
דמ"ש הטעם דהוא א' מג' שמות שיש בק"ש
בסוף ואני הוא מן הג' שמות דהוא מכלל ע"ב
שמות והוא כתב דז"א דאם נחשב זה לשם א"כ
כל התורה הוא כולה שמות ע"י צירוף, ולפמ"ש

אין להתחיל כלל מד' אלקיכם אמת דא"כ יקשה
הא כל פסוקי דלא פסקי' משה לא פסקינן לי'
ולכך צריך להתחיל מאני ד' דאז מתחיל ממקום
דאיכא פיסוק טעמים וכמ"ש הרשב"ש, ובלא"ה
דברי הרא"ם שם תמוהים דאשתמיטתי' הא
דאמרי' בסוכה ר"י אומר אני והו הושיעה נא
ופרש"י שהם שני שמות שבשם ע"ב ועיין ברע"ב
ותו"ט שם ועיין במדרש רבה באיכה רבתי הרי
בהדיא דאני הוא מהשמות ע"ב, והא דאמרי
בירושלמי פ"ק דמגילה רב חננאל בשם רב אסהי'
כגון אני ד' אלקיכם מותר למה מפני שהם שלש
תיבות או מפני שיש בו חול הרי דאני הוא חול
היינו דבאמת אינו מהשמות הקדושים שאינם
נמתקין או דין קדושת השם וכמ"ש הרא"ם דודאי
מותר לאומרו במרחץ ובה"כ אבל הוא מהשמות
של ע"ב ובחנם התפלא המפרש בעל קרבן עדה
שם והרבה הארכנו בזה ויבואר אי"ה לקמן סי'
ס"א במקומו, עכ"פ דברי הרשב"ש יש להם
עמודים חזקים מכל הנך קושיות ומנהגנו נוסד על
פי הדין הראוי הארכנו בזה מפני כי הוא דבר
חדש:

סימן נב

סעיף א' בלא ברכות שלפניהם וכו', כן פירש
הב"י דברי הרב נטרונאי ז"ל דכתב
ולא יאמר אותם אחר התפלה כל עיקר דהיינו
דוקא עם הברכות אבל בלא ברכות שרי ע"ש,
וראינו להב"ח שכתב לפרש דברי רב נטרונאי ז"ל
דאף בלא ברכה לא יאמר אותם אחר התפלה
משום דקיי"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום
ואח"כ יתפלל ואין זה כבודו של מקום להתפלל
לפניו ואח"כ יספרו שבחי' ע"ש ולא הזכיר כלל
דברי הב"י שכתב בהיפך, ואברא דפשטת הלשון
מורה באמת כדברי הב"ח שהרי כתב ולא יאמר
כל עיקר וגם דאי אפשר לפרש שלא יאמרו אח"כ
עם הברכות שהרי פשיטא דלא יאמר אותם עם
הברכות כיון דרב נטרונאי מיירי שכבר אמר ב"ש
וישתבח א"כ האריך יאמר אותן הברכו' אח"כ
שנית הא הוה כברכה לבטלה וע"כ דמיירי בלא
ברכה ואין לומר כיון דלא אמר עדיין הנך שני
הללויה הללו את ד' מז השמים והללוהו אל

בקדשו, והם עיקר פסוקי דזמרה כמבואר בש"ס
שבת פ' כל כתבי ועיין בב"י כאן וא"כ שפיר יכול
לברך עליהו, דז"א דאטו תהלה לדוד לא הוה
פסוקי דזמרה וכיון דאם אין לו שהות לומר כולם
סגי בתהלה לדוד בלבד א"כ ממילא אפטר לי'
פסוקי דזמרה בברכות שבירך ואם יברך כעת
שנית הוה ברכה לבטלה וכמ"ש, אמנם באמת
אחר העיון נראין דברי הב"י נכונים ואין ראיית
הב"ח ראי' כלל דע"כ לא פליגו בש"ס דע"ז דף
ח' אי יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל
או אפכא רק בסוף תפלת י"ח בזה אמרינן דראוי
שיסדר שבחו של מקום בהתפלה שהוא כבודו של
הקב"ה ואח"כ ישאל צרכיו, אבל כאן דכיון שהוא
רוצה לסדר שבחו של מקום ובאמת סידר קצת
משבחיו ומה שאינו מסדר הכל כתקנה הוא אנוס
בתקנתא דרבנן כדי שיתפלל עם הציבור א"כ
פשיטא דבכה"ג לא איכפת לן בזה כלל דאטו מי
שהתפלל אינו רשאי לומר שירות ותשבחות אח"כ